

Social utblick

Arne Borg

Har sjukfrånvaro blivit sjuknärvaro?

Sjukförsäkringen har genomgått många förändringar under de senaste sju åren. 1987 förbättrades försäkringen så att sjukpenning utgick även för insjuknand dagen. Samtidigt ingicks kollektivavtal som innebar att de flesta anställda tillförsäkrades 100% ersättning vid kort tids sjukdom.

Det var högkonjunktur med en "överhettad" arbetsmarknad. Antalet sjukdagar ökade och kostnaderna för sjukförsäkringen steg i höjden. Eftersom försäkringen finansierades över statsbudgeten så bidrog utvecklingen till att budgetunderskottet ökade avsevärt. När så konjunkturen började mattas i slutet av 80-talet började sökandet efter förklaringar till de ökade kostnaderna. Det blev allt vanligare att antyda ett utbrett missbruk av sjukskrivningar, något som dock var svårt att be lägga.

Så drog 90-talets lågkonjunktur med svår arbetslöshet in över landet. Nu följde en lång rad regeländringar inom sjukförsäkringen. 1 mars 1991 sänktes kompensationsnivån till 65% av lönen under de tre första sjukdagarna, därefter 90% fram till 90:e dagen, då nivån åter sänktes till 80%. Kollektivavtalen fick bara öka nivån med ytterligare 10%. 1 januari 1992 infördes sjuklön med innebörd att arbetsgivarna svarade för sjukersättning under de första 14 dagarna. Som kompensation sänktes arbetsgivaravgiften generellt med 2,3%.

1 april 1993 infördes en karensdag och 1 juli 1993

sänktes kompensationsnivån för långtidssjuka till 70% efter 365 sjukdagar.

Resultatet lät inte vänta på sig. Antalet sjukdagar sjönk drastiskt framför allt för korttidssjuka och kostnaderna kunde hållas nere i så hög grad att det tidigare underskottet kunde förbytas i ett överskott.

Har då människor nu blivit friskare genom dessa administrativa åtgärder? Knappt. Man börjar nu alltmer tala om sjuknärvaro i stället för sjukfrånvaro. Eftersom levnadsstandarden för de flesta sjunkit under senare år tål inte familjeekonomin alltför stora avbräck och många väljer därför att gå till jobbet även om t ex en förkylning skulle motivera några dagars sjukskrivning. Att arbetsgivaren står för sjukkostnaderna under de första veckorna och följaktligen har ett ekonomiskt intresse av att hålla sjukfrånvaron nere utgör i arbetslöshetstider ett psykologiskt motstånd mot sjukskrivning för den som är anställd. Att ta ut semesterdagar eller kompensationsledigt under sjukdom är andra sätt att undvika inkomstbortfall.

Det här är naturligtvis ingen bra utveckling. Därför har regeringen tillsatt en utredning som skall ta fram förslag till en ny sjuk- och arbetsskadeförsäkring. I direktiven framhålls att den nya försäkringen skall stå för sina egna kostnader, dvs underskott skall inte uppkomma, och den skall hållas utanför statsbudgeten. På så sätt skapas garantier för att försäkringen blir stabil och inte såsom varit fallet kan användas för att reglera samhällsekonomin.

Den skall i övrigt vara generell och omfatta alla invånare mellan 16 år och allmänna pensionsåldern, ha rimliga ersättningsnivåer, ha enhetliga avgifter och innehålla ett visst mått av självrisk.

En annan viktig uppgift för utredningen är att beakta samordningen med andra försäkringar. Olika villkor och ersättningsnivåer i jämförelse med t ex pensions- och arbetslöshetsförsäkringarna kan inbjuda till taktiska beräkningar och det bör naturligtvis undvikas.

Utredningen som är bred och består av företrädare för de politiska riksdagspartierna och arbetsmarknadens parter har halvtannat år på sig.